

KADERPLAN EN PLANNING

INTERNE CONTROLE

2017

Dit kaderplan geeft de hoofdkaders aan voor de wijze waarop in 2017 de interne controle in Waalwijk wordt uitgevoerd.

In dit kaderplan Interne Controle wordt achtereenvolgens beschreven:

- 1. Inleiding**
- 2. Positie en functie IC**
- 3. Beleid en werkwijze**
- 4. Planning interne controle 2017**

1. Inleiding

Het doel van de interne controle is het vaststellen van de juistheid, volledigheid en de rechtmatigheid van de in de financiële administratie verantwoorde opbrengsten en uitgaven. Hiervoor worden bedrijfsprocessen van de gemeente Waalwijk periodiek gecontroleerd door Interne Controle ten einde een betrouwbaar oordeel te kunnen geven. De bevindingen en aanbevelingen uit deze controles worden twee keer per jaar gerapporteerd aan DT en college. Het werk van IC staat primair ten dienste van de bedrijfsprocessen. De accountant leunt, bij de interimcontrole in het najaar en bij de jaarrekeningcontrole in het voorjaar, bij haar oordeelvorming over het rechtmatig handelen binnen de organisatie voor een groot deel op de uitgevoerde interne controles.

Het door het College vastgestelde Kaderplan IC 2016, met bijbehorende planning, is met de verslaglegging en controle van de jaarrekening 2016 en de bijbehorende controleverklaring 2016, afgerond. Over het jaar 2016 verwachten we als gemeente een goedkeurende controleverklaring voor zowel de getrouwheid als de rechtmatigheid te krijgen.

Diverse ontwikkelingen in de organisatie van de gemeente Waalwijk, bevindingen en aanbevelingen vanuit interne en externe onderzoeken, externe ontwikkelingen en doorontwikkeling IC-beleid, vragen om een aangepast Kaderplan Interne Controle en een nieuwe planning voor maart 2017 tot en met februari 2018. De processen die in de planning IC 2017 zijn opgenomen, zijn met de accountant afgestemd. De stukken zullen 29 mei 2017 in het DT worden vastgesteld.

2. Positie en functie IC

De Interne Controle functie is ondergebracht bij de Concernstaf. Voor een goede vervulling van IC binnen de organisatie is onafhankelijkheid een must. Belangrijk attentiepunt daarbij is het waarborgen van de onafhankelijke rapportagelijn vanuit IC naar de directie, i.v.m. de meerdere aandachtsgebieden van de directeur. De oplossing is gezocht in een rechtstreekse rapportagelijn naar het DT in zijn geheel. Voor een algehele onafhankelijke rapportage, indien de rechtmatigheid in het geding dreigt te komen of is, is een mogelijkheid tot rechtstreekse rapportagelijn aan het College van B&W gecreëerd.

De bezetting van IC bedraagt 1,0 fte, bestaande uit twee parttime medewerkers interne controle. Bij de planning van IC 2017 is daarom uitgegaan van het aantal beschikbare uren o.b.v. 1 fte.

De hoofdtaak van Interne Controle is het controleren van processen ten einde een betrouwbaar oordeel te kunnen geven over de administratieve organisatie en de waarborging van de juistheid, rechtmatigheid, tijdigheid en volledigheid van de verantwoorde kosten en opbrengsten van de gemeente Waalwijk. Om deze taak efficiënt

en doelmatig te kunnen verrichten, dienen de volgende werkzaamheden uitgevoerd te worden:

- a. Jaarlijks bepalen prioriteit van de te controleren processen en opstellen van de jaarplanning IC.
- b. Zorgdragen voor de uitvoering van de verbijzonderde interne controle (eerstelijnscontroles) en procesgerichte controle op de geplande processen.
- c. Monitoring stand van zaken: de voortgang van verbeterplannen wordt gevolgd, ondersteund en gerapporteerd.
- d. Advisering op het gebied van AO/IC binnen de organisatie (o.a. bij het opstellen van procesbeschrijvingen en het opzetten van controleprotocollen en subsystemen). Hierbij is sprake van nauw samenspel met de beleidsadviseurs concernstaf die immers een nadrukkelijke rol hebben in het beoordelen en verbeteren van de bedrijfsvoering binnen hun aandachtsgebieden.
- e. Rapportering van de bevindingen en aanbevelingen aan proceseigenaar, DT en college. De bevindingen en aanbevelingen van de interne controles worden vastgelegd in rapportages per proces. De rapportages worden doorgesproken met de proceseigenaar. Twee maal per jaar worden de rapportages van de gedane controles voorgelegd aan DT en college.

De werkzaamheden verbijzonderde interne controle van processen (b.) werden tot 2015 uitgevoerd door de Interne Controle. Echter omdat in principe de teams zelf verantwoordelijk zijn voor de juistheid en volledigheid van de kosten en opbrengsten van hun proces en het voor het beheersbaar houden van een proces van essentieel belang is dat de beheersmaatregelen in de processen zelf ingebouwd zijn, worden de eerstelijnscontroles geleidelijk aan onder gebracht bij de teams.

3. Beleid en werkwijze

IC draagt zorg voor uitvoering en advisering op het terrein van interne controle. Voor de voortgang, ontwikkeling en uitvoering hiervan is door IC als beleidsinstrument een IC-monitor ontwikkeld. Via deze monitor worden jaarlijks de prioriteiten bepaald van de te controleren processen en wordt de status per proces gemonitord. In de monitor worden jaarlijks van alle te controleren processen een oordeel gegeven op de criteria begrotingspost en stand van zaken AO/IC op basis van de laatste verrichte IC op het proces. Een oordeel per proces is gegeven in de vorm van een gekleurde smiley 😞😐😄. De kleuren van de smileys geven de risico's aan (groen is geen risico tot rood is hoog risico) en de vormen van de smileys geven de toereikendheid aan (😞 is zwak, 😐 is middel en 😄 is goed). Hiermee geeft de monitor een totaalbeeld van de status van de AO/IC per proces. De monitor wordt consequent bijgehouden a.d.h.v. gedane controles, opdat die op elk moment actueel is.

Op basis van de IC-monitor, de benodigde uren per proces (gebaseerd op ervaring, aantal deelwaarnemingen en opzet controle), de beschikbare capaciteit van IC, overige taken van IC en afstemming met de leidinggevende en de accountant wordt jaarlijks een planning IC bepaald. Per jaar kunnen wijzigingen of verschuivingen plaatsvinden in de te controleren processen, de mate van controle, de opzet van de controle en de omvang van de steekproef door interne of externe ontwikkelingen.

Voor een efficiënte en doelmatige controleaanpak en werkwijze van de interne controle worden de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- De controleaanpak is gebaseerd op een systematische analyse van de belangen en risico's.
- Er wordt, afhankelijk van de stand van zaken op AO/IC-gebied binnen het proces, gekozen voor een combinatie van organisatiegerichte en gegevensgerichte controles (controlemix).

- De controle is systeemgericht en steunt zoveel mogelijk op interne controle maatregelen en procesbeschrijvingen binnen het werkproces.
- IC maakt gebruik van instrumenten zoals managementinformatie, team- en werkplannen, circulaire, rapporten, wet- en regelgeving, procesbeschrijvingen, procedures, afspraken, interviews en richtlijnen.
- Voor de toetsing van de rechtmatigheid wordt interne en externe wet- en regelgeving gehanteerd. Het voor dat jaar actuele normen- en toetsingskader, wat door de gemeenteraad wordt vastgesteld, is tevens voor IC het (interne) controlekader voor de rechtmatigheid.
- De geplande controles op de processen zullen achtereenvolgens per proces worden uitgevoerd waarbij de volgorde van processen afhankelijk is van de beschikbaarheid van de gegevens binnen de organisatie en de stand van zaken binnen het proces. Op elk proces wordt een volledige interne controle uitgevoerd alvorens een volgend proces wordt opgepakt. Er is gekozen voor deze manier van werken omdat:
  - dit beter aansluit bij de beschikbaarheid van de gegevens vanuit de organisatie,
  - het efficiënter (tijdsbesparing) en overzichtelijker werkt voor IC,
  - elk organisatieonderdeel niet continue wordt benaderd door IC,
  - adviezen reeds gedurende het jaar kunnen worden uitgezet.
 De deelwaarnemingen bij de diverse processen worden wel zoveel als mogelijk gespreid over het jaar geselecteerd.

IC gaat bij de toetsing van een proces als volgt te werk:

A. Inventarisatie risico's

Bij aanvang van een interne controle op een proces wordt een inventarisatie gemaakt van de belangrijkste risico's binnen het betreffende proces met daarnaast de afdekkingsmaatregelen (beheersmaatregelen), zoals deze in het proces opgenomen zouden moeten zijn volgens IC. Per maatregel wordt aangegeven of deze in het proces aanwezig is of dat de maatregel niet aanwezig is maar wel door IC wordt aangeraden. Bij de controle op het proces zal extra aandacht worden besteed aan de risico's die niet voldoende door maatregelen zijn geborgd.

B. Administratieve Organisatie

Na de inventarisatie van risico's en maatregelen wordt de administratieve organisatie van het proces beoordeeld. Aandachtspunten hierbij zijn onder meer status procesbeschrijving, functiescheiding, tariefcontroles, eigen controles binnen het proces, dossiervorming en verantwoordelijkheden functionarissen.

C. Controle van het proces conform IC werkplan

Op basis van bovenstaande inventarisatie wordt een IC werkplan per proces opgesteld. Het IC werkplan is een nadere uitwerking van het controleprogramma in concreet te verrichten controlewerkzaamheden per controle-item, met daarbij de wijze van aanpak, de controlemix, de omvang van de controle en het aantal deelwaarnemingen. Voor de meeste processen is er in de afgelopen jaren al een werkplan opgezet en behoeft deze alleen nog aangepast te worden aan nieuwe ontwikkelingen.

De toetsing van het proces geschiedt systematisch volgens de in dit hoofdkader genoemde uitgangspunten. Bij de toetsing mag de doelstelling natuurlijk niet uit het oog worden verloren waarbij IC zich vooral zal moeten richten op de vraag of de werking van de besturings- en beheersmechanismen adequaat is. Als uitgangspunt wordt hierbij de procesbeschrijving van het betreffende proces genomen.

De gegevensgerichte controle bestaat uit deelwaarnemingen (steekproefsgewijs), die getoetst worden op juistheid en rechtmatigheid. Daarnaast worden verbandcontroles en financiële afstemmingen (aansluiting tussen subadministratie en financiële administratie) verricht om de volledigheid van de opbrengsten vast te stellen. De bevindingen moeten de organisatiegerichte controle ondersteunen.

Is dat niet het geval, dan zal opnieuw overwogen worden welke controlemix beter gekozen kan worden.

Een belangrijk aspect binnen de controle is de controle op de rechtmatigheid. Getoetst wordt of de opbrengsten en kosten op rechtmatige wijze tot stand zijn gekomen aan de hand van de geldende wet- en regelgeving per proces.

Per proces zijn IC-bevindingen, aanbevelingen en adviezen uit eerdere controles omgezet naar verbeterplannen. Deze worden periodiek geactualiseerd door IC i.s.m. de beleidsadviseurs concernstaf. Bij de interne controle op een proces wordt de voortgang van de verbeterplannen getoetst door IC en eventuele nieuwe adviezen toegevoegd. Daarnaast zullen de beleidsadviseurs concernstaf de acties meenemen bij de bedrijfsvoeringsgesprekken.

D. Vastlegging bevindingen

Iedere controleactiviteit van IC wordt vastgelegd. Het is noodzakelijk dat onderliggende documenten, gesignaleerde aandachtspunten, aantekeningen en conclusies systematisch en op zodanige wijze worden vastgelegd dat deze ook voor anderen duidelijk zijn. Per proces wordt een dossier hiervan aangemaakt. Na afsluiting van een controle blijft het desbetreffende dossier in beheer bij IC. Na twee jaar worden de IC-dossiers afgestoten naar DIV, waar ze 7 jaar (voorgeschreven) bewaard blijven in de oorspronkelijke vorm.

E. Bespreking

Bevindingen en hieruit voortkomende adviezen worden, voordat zij worden gerapporteerd aan DT, door de IC medewerker besproken met betrokken functionaris(sen), verantwoordelijk teammanager of proceseigenaar en beleidsadviseur concernstaf. De eventuele reacties op de bevindingen en adviezen worden op hun waarde beoordeeld door IC en eventueel worden hierop de rapportages aangepast. De voorgestelde IC-verbetermaatregelen worden in, samenspraak met de teammanagers, beoordeeld op nut en noodzaak, risico's, prioritering en gevolgen van niet uitvoeren.

F. Rapportering

Na het bespreken van de bevindingen en eventuele adviezen met de desbetreffende functionarissen/proceseigenaren, worden deze vastgelegd in de vorm van een definitieve rapportage. De definitieve rapportages worden twee maal per jaar verzameld en aan het DT aangeboden. Na vaststelling door DT zal de periodieke IC-rapportage aan het College van B&W worden aangeboden.

De werkwijze en planning van IC wordt periodiek afgestemd tussen de IC medewerkers onderling en samen met de directeur bedrijfsvoering, waardoor de kwaliteit periodiek getoetst wordt en geborgd blijft. Jaarlijks voor aanvang van de opzet van de planning neemt IC haar huidige werkwijze en manier van rapporteren grondig onder de loep.

Naar aanleiding hiervan is, in overleg met de directeur bedrijfsvoering en de accountant, de volgende verbetering doorgevoerd; omdat de teams zelf verantwoordelijk zijn voor de juistheid, volledigheid en rechtmatigheid van de processen streeft de gemeente Waalwijk ernaar om op termijn alle eerstelijnscontroles neer te leggen bij de teams. Dit is vastgelegd in het DT-besluit bij het Kaderplan 2015.

In overleg met de directie is besloten om de eerstelijnscontroles van de volgende processen neer te leggen bij de desbetreffende teams:

- Proces Crediteuren/ Debiteuren; alle eerstelijnscontroles bij TFIN
- Proces Subsidies; alle eerstelijnscontroles bij TMAO
- Proces Salarissen; alle eerstelijnscontroles bij THRM
- Proces leges Burgerzaken; alle eerstelijnscontroles bij TPUB

Uiteraard zal IC hierbij ondersteuning verlenen. Daarnaast zal IC de voortgang monitoren, de uitgevoerde werkzaamheden beoordelen en over de getrokken conclusies en/ of aanbevelingen rapporteren in de kwartaalrapportages IC.

4. Planning interne controle 2017

Via de IC-monitor wordt jaarlijks bekeken welke processen geprioriteerd zijn om interne controle op te verrichten. IC heeft kritisch gekeken naar de processen die we tot op heden hebben gecontroleerd. Afgaande op ervaring, in het verleden geconstateerde rechtmatigheidsfouten, processen die vorig jaar niet zijn meegenomen met de jaarlijkse IC controles, processen die meegenomen worden bij de interim-controle, werking van processen en financieel risico volgt een voorstel van IC wat wordt voorgelegd aan het directieteam en de accountant.

Per proces is in de monitor een schatting van het aantal benodigde uren gemaakt voor het verrichten van de controle op basis van ervaring, stand van de AO/IC per proces en het aantal deelwaarnemingen per proces. Naast de verbijzonderde interne controle op de processen verrichten de medewerkers Interne Controle ook werkzaamheden als advisering op het gebied van IC, het IC beleid, planning IC en monitoring en het opstellen van de rapportages. Op basis van het aantal fte's en productieve uren wordt daarnaast een schatting gemaakt van de beschikbare uren van Interne Controle.

Voor het jaar 2017 ziet de planning van de te controleren processen er als volgt uit:

1. Debiteuren
2. Transities
3. Parkeren
4. Verhuur: Sporthal, -zalen
5. Inkoop/ Crediteuren
6. Salarisadministratie
7. Investerings en aanbestedingen
8. Subsidies
9. WOZ/OZB
10. Grondexploitatie
11. Reinigingsrecht/ Afvalstoffenheffing
12. Rioolrechten
13. Leerlingenvervoer
14. Overige opbrengsten; Grafrechten
15. Verhuur; Sportparken
16. Overige heffingen; Leges bijzondere wetten
17. Treasury
18. Overige opbrengsten; Haven- en kadegelden
19. Overige heffingen; Reclamebelasting
20. Overige heffingen; Hondenbelasting
21. Overige heffingen; Toeristenbelasting
22. Overige opbrengsten; Kermisgelden
23. Overige heffingen; Forensenbelasting

Op jaarbasis geeft de planning, rekening houdend met de beschikbare capaciteit, een tekort van 34 uren. Afhankelijk van het verloop van de controles en de overige werkzaamheden zal de planning daarom periodiek bijgesteld dienen te worden in de loop van 2017. De planning is kortgesloten met en akkoord bevonden door Eric de Laat, directeur bedrijfsvoering en dienstverlening gemeente Waalwijk (23 mei 2017) en Annemarie Kros, manager PwC (18 mei 2017).